

Korset och Kronan

Nr 56/2021

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

CA 5: Om predikoämbetet (2)

Vi har sett hur artikel 5 i Augustana
betonar predikoämbetet. I försvarsskriften,
den s.k. Apologin skriver Melancton om
ämbetet:

*Om man med prästvigningen menar ett
sakrament som avser predikoämbetet och evan-
gelium, har vi ingenting emot att kalla ordinationen
ett sakrament. Ty predikoämbetet är insatt och
befallt av Gud och har härliga löften med sig, som
det står: "Evangelium är en Guds kraft för var och
en som tror" (Rom. 1:16) och "Ordet som går ut
från min mun skall inte komma tillbaka till mig
förgäves utan att ha gjort vad jag vill" (Jes.
55:11). (Om sakramentens antal och bruk, apol.
art. 13:11, SKB 223).*

Under pietismen och de fria väckelse-
rörelsernas tid på 1800-talet blev det
vanligt att man vid sidan av prästämbetet
också hade s.k. lekmanpredikanter. Detta
uppkom först genom att Philipp Spener
(1635-1735) skrev en skrift med titeln *Pia*

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

Desideria (fromma önskningsar), där han
pläderade för ökade fromhet inom kyrkan.
Skriften möttes också positivt bland många
av de ortodoxa teologerna. Men så små-
ningom ledde detta också till att många
fristående grupper bildades, där lekmän
började predika. Flera av dessa var
svärmiska och så uppstod starka spän-
ningar och motsättningar mellan de
ortodoxa lutherska teologerna och den nya
riktningen vars anhängare kom att kallas
pietister.

Den ledande ortodoxen var teologen
Valentin Ernst Löscher (1673-1749), som
var verksam i Wittenberg och senare som
hovpredikant i Dresden. Löscher visade att
även de ledande pietisterna avvek från
Bibelns lära i viktiga lärofrågor.

Pietisterna å sin sida menade att
ortodoxerna sysslade för mycket med läran
och att de borde sätta fromheten först. Det
är sant att det fanns avarter och missbruk
inom kyrkan och att pietisterna många
gångar med rätta pekade på att somliga
präster inte levde som de borde.

Men resultatet blev att pietismen
utvecklade en felaktig kyrkosyn där den

lilla, fromma gruppen sågs som den egentliga kyrkan medan den offentliga kyrkan ofta sågs som avfallen. Men man stannade ändå kvar inom den yttre kyrkan och så blev pietismens syn att man kunde ha dessa små grupper, s.k. *ecklesiolor* inom den större kyrkan, *ecklesian*.

Lekmannapredikanterna reste ofta från plats till plats och pietismen spred sig som en löpeld under 1700-talet. Många olika riktningar inom den uppstod också. Där fanns den mera lagiska botpietismen och den s.k. trospietismen eller herrnhutismen under ledning av greve Zinzendorff. En annan gren kom från den anglikanska kyrkan där John Wesley utformade den s.k. metodismen. En del av pietisterna blev alltmer kritiska mot både kyrkan och den officiella teologin. De kallades radikalpietister och lärde i regel att Anden verkade direkt i människans hjärta. Därför var de också kritiska till det yttre ordet som de menade bara var "en död bokstav".

Det både pietismen och den officiella kyrka försummade var läran om kyrkogemenskapen. På grund av folkkyrko-systemet hade alla vant sig vid att hela befolkningen måste tillhöra landskyrkan. Därför infördes olika förbud mot pietisternas och andra gruppers sammankomster. Det s.k. "konventikel-plakatet" infördes i Sverige år 1726. Det var en sträng förordning. Wikipedia skriver:

Konventikelplakatet var en svensk förordning från den 12 januari 1726 som förbjöd konventiklar (bönemöten i andra lokaler än i kyrkan, till exempel i hemmet, med undantag för familjeandakter). Konventikelplakatet riktade sig närmast mot den pietistiska rörelsen, för att slå vakt om "enhet i religionen" som enligt den tidens uppfattning var nödvändig för samhällets bestånd. Brott mot förordningen kunde resultera i stränga straff. Arrangören fick 200 Rdr (riksdaler) i böter första gången, 400 Rdr andra gången. Detta kunde, i brist på pengar, omvandlas till 14 dagars fängelse på vatten och bröd första gången och tre veckor andra gången. Den som dristade sig att leda en

sådan sammankomst för tredje gången förvisades ur landet på två år. Även deltagare fick böta: 40 Rdr första, 80 Rdr andra och 160 Rdr tredje gången.

Enligt biblisk och luthersk lära borde man inte ha tvingat människor med en annan trosuppfattning att till varje pris omfatta den officiella kyrkans lära. Luther betonade att ingen skulle tvingas att tro. Den kristna tron måste vara frivillig. Men sådana tankegångar fick inget gehör. Inte förrän 1858 upphävdes konventikelplakatet och dröjde ända fram till 1951 innan full religionsfrihet infördes i Sverige.

Enligt läran om kyrkogemenskapen skall endast den rätta, bibliska läran få finnas i kyrkan. Jesus säger ju: Tag er till vara för falska profeter (Matt. 7:15). Men Bibeln säger aldrig att de som har en annan lära skall förföljas med yttre maktmedel.

"Skicka er väl mot dem som står utanför" skriver Paulus (Kol. 4:5) och Petrus skriver:

"Var ständigt beredda att svara var och en som ber er förklara det hopp ni har. Men gör det ödmjukt, med respekt och ett rent samvete, så att de som talar illa om ert goda levnadssätt i Kristus får skämmas för sitt förtal" (1 Petr. 3:15).

Överheten och staten har inte heller någon rätt att bestämma i kyrkan. Som kristna skall vi lyda överheten (Rom. 13), men i trosfrågor måste vi lyda Gud mer än människor (Apg. 5:29).

Trogna lutheraner blev själva förföljda många gånger på grund av sammanblandningen av kyrka och stat. Närt de s.k. lutherseparatisterna i Sverige på allvar tillämpade läran om kyrkogemenskapen i början av 1800-talet var de tvungna att lämna statskyrkan och upprätta sin egen sakramentsförvaltning. Detta medförde svåra trakasserier och förföljelser.

Många valde att utvandra till Amerika för sin bibliska tros skull. Så bildades bl.a. den konfessionellt lutherska Missouri-synoden av tyska utvandrare med C.F.W. Walther i spetsen.

Forts. i nästa nr.